

Гратэск ~ А Готыка Эпачны

ад Дж. Э. Грэйвена

Раздзел X

Пекла г сторыя цяпер был гэтак жа пераплеценныя, як грах, як я доўга мучыл магутны Вавлон. Як гэта здарылася ў 1331 годзе, адасоблены храм у Цэнтральным Кэпта выбухнуў, з яго найсакрэтнейшай таямніцы мёртвая птушка панесла пасланне Люцыфаэля па землях. На працягу сямнаццаці гадоў прагорклы пах гніення лунаў над Мангольскім каралеўствам, нбы боская злаякасная мязма — Чорная смерць была хваробай д'ябла. Смяротная сумесь Люцыфаэля, якая зыходзіла з сэрца кантынента, працягвала разбураць велзарнае Азіяцкае каралеўства, да 1347 года хваля смяротнасці хвароб распаўсюдзілася да яго крайніх паўднёвых берагоў, дасягнуўшы Чорнага мора і яго маладыя генуэзскія парты горада Кафа.

Чорнае мора - Кафа - кастрычнік 1347 г.

Пасля адкрыцця генуэзцамі воднага гандлёвага шляху на Далёкі Усход ў Крым, азійскі марскі порт Кафа ператварыўся ў кватэру для генуэзскіх купцоў, як я збыраў рэдкае каштоўнае тавары з мангольскага Шаўковага шляху адпраўлялі іх у розныя каралеўствы па ўсёй Еўропе. Аднак у канцы 1347 года Шаўковы шлях паднёс сваім руплівым генуэзскім купцам зусім нешчы падарунак: бубонную чуму.

Акружаны сцяной горад Кафа неадкладна зачын ў свае вароты, абараняючы сябе ад далейшага заражэння, бо ў ншых месцах манголы гн л тысячам , не сц хаючы. Дрэнная вестка пра генуэзск х гандляроў распаўсюджвалася гэтак жа хутка, як хвароба — вестка , што замежн к з Захаду скарыстал ся сваёй «злой хрысц янскай маг яй», каб накласц Мац ўс х праклёнаў. над Мангол яй. Так м чынам, ацалелыя ваеначальн к аб'яднал ся, каб стварыць войска мангольск х татараў, як я к нул ся на ўмацаваны горад, спрабуючы выгнаць калан яльную пачвару назад у мора, адкуль яна прыйшла. Тым не менш, маючы абарончыя шэраг ўмелых арбалетчыкаў, коп'яносцаў лепшыя стратэг , Кафа ўтрымл вала правы на сваю крымскую зямлю.

Кал сьц спакойная сельская мясцовасць павольна змян лася: там, дзе праз непарушаныя лясы разнос ўся свежы пах восеньскага л сця спеў птушак, цяпер паветра несла гук пах нарастаючага канфл кту — стуку капытоў па замерзлай зямл — скуры, поту, адходаў застаялай гн л — далёк х крыкаў дыхання звяроў. Спачатку спарадычныя напады на горад станав л ся ўсё больш арган заваным лютым па меры разв цця кампан . Тым не менш, генуэзцы стрымл вал манголаў на працягу трох зняс льваючых месяцаў, пакуль татары не разбурыл валы Кафы хваляй за хваляй помсл вых, атакуючых, крыкл вых найшаноўнейшых манголаў. Вясной 1347 года, кал надвор'е пацяг Кв тнел кветк , генуэзская кроў прасочвалася з-пад гарадск х сценаў. Не маючы запасаў харчоў здаровых людзей, жыхары, як я апынул ся ў безвыходным станов шчы, зм рыл ся з непазбежным вын кам — татары стаял на парозе захопу горада.

І ўсё ж ход б твы змян ўся, бо татары зведал давол незвычайны , магчыма, боск наўмысны паварот лёсу. Вятры змян л ся, гарачае дыханне Люцыфаэля абняло войск , як я набл жал ся, кал чума нарэшце пран кла ў шэраг татарск х скарбаў. Усяго за некальк дзён уся сельская мясцовасць прасмярдзела гн лым манголам , на м л ва ўсе бак пары гн лой чалавечай плоц сапсавал паветра. Зняважаныя, татарск я лорды ўбачыл , як х вел зарная колькасць рассыпалася, як г нул цэлыя лег ёны: раздутыя, пачарнелыя зн шчаныя хваробам .

Нядз ўна, што татары был ўражаныя саромел ся свайго аслабленага станов шча — яны высока цан л свае культурныя рэл г йныя нтарэсы; шанавал х з гонарам, большым за любы страх перад стратай жыцця. У асноўным сляпыя так м строг м сацыяльным ўяўленням , як я был падкрэслены стагоддзям нязменнай ндактрынацы , мангольск я во ны цан л тольк адз нлад жыцця прымал тольк адз н спосаб смерц . Для манголаў жыццё смерць был чорна-белым , без блытан ны ў пытаннях годнасц ганьбы. Для х смерць у ба была ганаровай, у адрозненне ад смерц ад хваробы, якая ганьб ла ўсю х сям'ю назаўжды пак дала след у х жыцц

тыя, хто выжыў, з сацыяльнай стыгмай нячыстага паходжання.

Паколькі многі манголы звар'яцелі ад хаманк, х мучылі, каб прадэманстраваць найвышэйшую пашану Пацярпеўшы смерць, яны кнуліся на сцены Кафы ў масавых самагубных набегіх. Адстаўшыя, як я быў занадта слабыя, каб змагацца, спатыкаліся наперад стаялі перад валам, як цырыманяльныя няшчасныя жабрак годнасці, прагнучы добрага генуэзскага арбалета, каб суцэшыць свае пакуты выратаваць свае сем'яды непазбежнага ганебнага вызнання. Магчыма, шляхам няўнага адкуплення, татарскія воіны кнуліся на падмурак гарадскіх умацаванняў, ахвяруючы сваёй перавагай перад пастаянна расце лесвацай з кшчачай мухамі плошчэ, дазваляючы сваім мангольскім таварышам узлезці па хнах найбольш выбітных парэштках пералезці па сценах.

Днём налі — сонца хавалася за вячэрнім небам, а прыбярэжны вецер паварочваў да мора, — генуэзскія каланісты патанулі ў едкім смуроды тысячы... раз'юшаныя татары. Тым не менш, яны ўтрымлівалі свой горад, молячыся, каб чума ўрэшце рэшт знашчыла волю мангольскіх народных мас. Калі не ўлчыць колькасць ўмацаванняў, час не быў саюзнікам для аднаго з войскаў, бо генуэзцы выслівалі свае запасы гэтак жа хутка, як чума знашчала нядаўна набраных татарскіх воінаў. Такім чынам, магло здацца, што абедзве арміі цалкам зайшлі ў тупік.

Аднак, як добра ведала гісторыя, пры кожным ужыванні Мастацтва Вайны Чалавек быў проста аднаразовай пешкай. Урэшце рэшт, Мастацтва Вайны не было зямным праектам — гэта было выключна боскім вынаходніцтвам, задуманым яшчэ да стварэння Пекла, калі легёны нябесных Анёлаў узброіліся супраць сваіх зямных братоў сяцёр: Вартаўн коўз х Начальнікам Дзясяткаў. І адна Анёльская Сястра, у прыватнасці, ведала пра задуму вайны. Як Анёл Апалон, Люцыфаэль таксама быў адным з найважнейшых любімых Анёлаў Бога, быў прысвечаны большай частцы Яго Вялікага Задуму, у тым ліку Мастацтву Вайны Заваёў. Але, у адрозненне ад давол грацыёзнага падзення Апалона з Грэйца адразу пасля яе падзення, Люцыфаэль выкарыстала свае вострыя веды стварэння разбурэння, каб паўплываць на Чалавека, даючы яму новыя інструменты стратэгіі для вядзення ўсё больш эфектыўных войнаў супраць Яго братоў — гармата, доўгі лук бранябойная стрэла былі толькі апошнімі прыладамі разбурэння, распрацаванымі праз нтымны шэпт яе злых парад. Цяпер яна шаптала новыя сакрэты, зноў мастацтва вайны развяслося, каб уключыць новую смяротную канцэпцыю Люцыфаэля. Калі яна зараз лаваўшыя ракавыя памрачкі татарскіх лордаў яе даволі гіднай стратэгіі знашчэння чалавецтва: бактэрыяльнай вайны.

Будучы поўныя рашучасці выгнаць генуэзцаў, дзякуючы новым адкрыццям Люцыфаэля, лорды

выкл кал флот з трынаццац найбуйнейшых катапультаў, загадаўшы сва м арм ям к даць забруджаныя трупы сва х заг нулых таварышаў у сэрца замкнёнага горада. Раўнамерна размеркаваныя па сценах Кафы, машыны смерці н кол не адпачывалі. Днём днём, без перапынку, невычэрпная колькасць зняс леных чумой манголаў абсыпалася на генуэзск горад, праб ваючыся праз дах ц снучын чога не падазравалых м накоў. З такой бязбожнай хуткасцю калан сты не магл спальваць целы так хутка, як татары к дал х праз сцены. І жахл вы пах гарэлых валасоў скуры змешваўся з снуючым пахам гн лой плоц, напаўняючы замкнёнае пасел шча задушл вым смуродам. Пекла ахап ла Кафу. На самай высокай гал нцы в шн адз нокая варона каркнула двойчы — зноў.

Акружаны амаль з вычарпаным запасам прав янту, Кафа падрыхтаваў флот з трынаццац найбуйнейшых ак янск х караблёў, падрыхтаваўшы х да хуткага адплыцця. Генуэзск я марак, салдаты купцы пазбав л горад яго скарбаў, напоўн ўшы тумы суднаў ус м неацэнным: золатам срэбрам; аз яцк м нефрытам вырабленым каменем; выдубленым скурам футрам; неапрацаваным каштоўным камяням рэдк м каштоўнасцям; бочкам са спецыям парфумай. І кал яны цалкам загруз л карпусы флоту, яны знял абшыўку з драўляных канструкцый горада, акружыўшы палубы караблёў яшчэ вышэйшым сценам, каб змясць ць дадатковы груз, як застаўся. Пасля таго, як горад быў пазбаўлены сва х найкаштоўнейшых уладанняў, дванаццаць караблёў высл знул з порта пад покрывам цемры. Эк паж Трынаццаты застаўся ззаду. Падпал ўшы горад, яны пак нул пасля сябе гулл вае полымя палаючых будынкаў, даганяючы адступаючую армаду.

«Санта-Годэберта» была самым вял к м самым плавальным з трынаццац зубчастых караблёў. Яе мас ўныя калонныя бэльк перасякал падвойна ўзмоцнены корпус з кл нкерных дошак, з высокай мачтай, рэем ветразем яна суправаджала сваю цяжкую флатылю ў бок Гену. З таго часу яе каманда мадыф кавала палубу, уключыўшы пазычаныя дошк з будынкаў Кафа, як я ўтварал ўзнятую сцяну над планшырам. Рыхтуючыся да адкрытага мора, метал чныя зашп льк замацавал павуц нне вяровак, як я ф ксавал яе занадта вял к груз на верхн м борце.

Большая за большасць ак янск х гандлёвых суднаў, яна была найноўшай пабудовай гонарам генуэзск х караблебудаўн коў. Над яе кармой, накрытай грузам, узвышаўся U-вобразны шканц, палуба, а над пярэдняй палубай — зручная насавая палуба, якая распасц ралася над прамым носам. Нават без дзясяткаў тон грузу «Кафа» яна водазмяшчала амаль сто сорок чатыры тоны вады. Яна сапраўды была марской пачварай, кал такая кал -небудзь снавала. Аднак яна не была пустая, а наб та да жабраў, яе бруха цяжка ляжала ў вадзе, а дванаццаць вёсельных портаў абдымал ак янск я хвал. Гэта быў тольк восьмы яе заезд з Кафы ў Геную, ён аказаўся самым цяжк м. Давол цяжка.

Нягледзячы на разл ковую ўмяшчальнасць, найменшая няўдача ц памылка ў разл ку магл б з лёгкасцю адправ ць яе дваццаць чатыры яе матросы на дно ак яна. Пад покрывам ран шн х зорак ў пастаянным ветры, як дзьмуў з мора, «Санта-Годэберта» вяла свой цяжка нагужаны флот праз спакойную паверхню Чорнага мора да цёмнага гарызонту ў напрамку роднага горада .

Дзясятка цяжка нагужаных гандлёвых караблёў цяжка плыл па н зкай ватэрл н ; перагужаныя бэльк корпуса рыпел стагнал ў бурл вых марск х пырсках; а пах расолу гн л в сеў у карпусах, напоўненых скарбам . Мужчыны, жанчыны дзец пакрывал кожны сантыметр... х палубы, але н слова не было сказана — нешматл к я немаўляты на борце был занадта слабыя, каб плакаць.

І сапраўды, генуэзск я калан сты ўцякл ад лятучых трупаў татараў разам з ус м сва м скарбам пак нул сва м зайздросным аз яцк м ворагам у спадчыну тольк выпаленую зямлю. Аднак, як бы лёгка чыста н здавалася х уцёк , яны не ўл чыл ўмяшання Анёлаў — кал Люцыфаэль мела долю ў г сторы , яна пасеяла яе каран , часта шыючы будучыню з горка-салодк м рэтраспектывай. Генуэзцы был ў бяспецы ад Каф аднак м не ўдалося пазбегнуць свайго жудаснага лёсу, як х тра падрыхтаваў Люцыфаэль. Усяго праз некальк дзён пасля пачатку плавання члены флоту смяротна захварэл . Тыя, хто выжыў, вык двал заг нулых за борт, а хворых змяшчал ў каранц н пад палубай.

бл жэй да задняй частк сва х суднаў. Яны выйграл сабе дастаткова часу, каб стрымаць смяротную заразу, абл ваючы палубу вёдрам з расолам, каб змыць вык нутыя адходы вадкасц заражаных. Нават пры так х дакладных мерах засцярог яны не мел ўяўлення, што х таварышы был меншай крын цай заражэння, чым безб летныя падарожн к , як я

хавал ся пад палубам х суднаў. А кал армада абышла

На самым паўднёвым ускрайку Італ колькасць пам раючых перавышала колькасць жывых амаль удвая. Па дарозе карабель маракоў, як я спал л Кафу дашчэнт, аддзял ўся ад флоту бесмэтна дрэйфаваў, зн каючы ў плоск м ак яне. Дваццаць караблёў прасоўвал ся наперад, як упарта плаваючыя труны, перасякаючы бясплоднае мора к руючыся тольк ... жаданне ўбачыць свой генуэзск порт. Тым не менш, адчай у рэшце рэшт нак раваў «Санта-Годэберту» ў мора. Пакольк матросы здавал ся, а «Генуя» была ўсё яшчэ занадта далёка для плавання, яна павярнула свой нос флот да бл жэйшага марскога порта Мес на, С цыл я.

Маючы ўсяго дзясятка паўзучых гандлёвых караблёў, эк паж як х складаўся з невял кай колькасц ўцякаючых маракоў жменьк пам раючых, Чорны флот смерц перажыў г сторыю засталецца ў памяц як самая смяротная дрэнна ўзброеная армада, кал -небудзь плавала па еўрапейск х водах. І з вод пад... зямля, — усм хнуўся Люцыфаэль.

Маўнц н Рот

Сонца, якое заходзіла, схавалася за цёмным, як восеньскія хмары, пакнушы чорны незвычайна халодны вечар над сэрцам Францы. Трэснула гална дрэва, забрахаў сабака, але ніякі шум не турбаваў цюхую бязветраную ноч. Пад зямлёй скрозь цемуру разносіўся гук цяжкага дыхання хлопчыка, калі глыбока ў нетрах Маўнцэн-Маўнта постаць у халаце з цяжкасцю падымалася па стромкім калідоры да грота, з напоўненым бурбалкай вадой, перакрутай праз плячо. Слыта кнуць бурбалку каля сцяны пячоры рэзка звярнуў увагу на агонь, як згасаў. Свежыя дровы новае полымя адкрылі Лазара, капюшон якога цяпер быў запраўлены за вярочны пояс. Доўгія чорныя валасы абрамлялі брудны змрочны твар хлопчыка, яго вочы мільгалі, як з хатнага сафры, у святле агню. Акрамя пастаяннага туману яго дыхання, толькі рух яго зрэнак адзначаў нерухомы момант, як я расцвітаў звужаўся ў святле ледзянага полымя.

Лазар сеў на камень. Імкнуўся пазбавіцца ад вечнага холаду, як даўно ахапіў яго канечнасць, ён нацягнуў на сябе капюшон свайго халата, абапёрся нагам аб распаленае вуголле сагрэў рук ад новага ззяння. Але полымя ўсё яшчэ ўздымалася, Агонь раўнуў, зрэнак Лазара быў падобны на дзвясны рах на фоне сніжкі. Ён адышоў ад пякельнай спёкі, якая цяпер паглынула ўсе следы холаду ў гроте. Высока ўверсе аранжавы адценні зменліва цені танцавалі па прыльпай да хмары з тысячы кажаноў; разам хвалявалася колькасць вачэй адлюстроўвалася ў святле агню, мільгучы... цёмнае неба, поўнае мільгавых зорак. Дым спяраллю ўздымаўся ўверх, збараўчыся ў клубы каля столу грота. Некалькі кажаноў узляцелі, закружыліся над пячорай. Лазар зняў з галавы капюшон праверыў, ці не знайшоў туман яго дыхання. У хутка награвальнай пячоры заварушыліся яшчэ больш кажаноў.

Хлопчык скраваў позірк на кажаноў, калі адыходзіў ад вогнішча ўзбараўся па няроўных радах тэрасаваных выступаў, прабараўчыся да верхняй часткі пячоры, час ад часу абараўчыся, каб аглядзець хвалявалася больш высокай кропкай, перш чым працягнуць пад'ём. Мора чорных вачэй-пацерак уважліва сачыла за яго няўпэўненым прасоўваннем уверх; аднак кажаны не ўцяклі, як ён спачатку чакаў. Замест гэтага яны цвёрда трымаліся за столь, здавалася, з такой жа цяжкасцю да хвалявалася, як Лазар. Хлопчык узлез на самы высокі выступ. Ён устаў паправіў сваю вопратку, аглядаючы дах грота з яго шматлікімі ўтаропленымі вачыма.

— Табе цёпла? — спытаў ён угорас. — Навучыш мяне? — Раптоўны крык хлопчыка разнёсся па дупле, некалькі кажаноў зваліся са сваіх гнёздаў, каб далучыцца да іншых, як я ўжо кружыў над пячорай. Іншыя рушылі ўслед, грот забурліў ад узлёту крылаў.

Увогуле, магло здацца, што яны па чарзе дэманстравалі свае годнасці калоні, пакуль натоўпы в селі, як нябесныя суддзі, каб падлічыць паветраныя здольнасці чарговага дэманстратара. І нават калі х не ацэньвалі, Лазар, безумоўна, уважліва сачыў за тым, хто вырашыў лятаць. Нарэшце хлопчык распрануўся. Ён умацавалася на выступе, апрануты толькі ў павязку на набедранай частцы рукава. Яго ўласныя цудоўныя крылы, падобныя на крылы кажана, расправіліся, растапілі, і ён пераймаў рух крылаў сваіх маленькіх настаўнікаў. Хоць кожны кажан быў розны, Лазар зразумеў, што ў палёце яго рух крылаў дэнтэчныя ўсім астатнім — крылы, складзеныя чашай, ўзлятаючы, крылы цвёрда раскрытыя з рэзкай запаволеннем, крылы, падцягнутыя для хуткага пачатку равання. Яго вочы бліснулі; крылы ўзмахвалі паветрам; мозг гарэў, калі ён разважаў пра методыку — шматлікія формы неабходныя метады, вядомыя прадэманстраваныя ў мастацтве палёту кажаноў. Так атрымалася, што большую частку вечара ён вучыўся ў сваіх пячорных таварышаў.

За гадзіну да свтанання кажаны заплюшчылі свае чорныя, як пацеркі, вочы, аддаўшыся царству перавернутых фантазіяў, Лазар сышоў са сваіх вячэрніх заняткаў. Зняслены, галодны, змерзлы з балючым крылам, Лазар зноў апрануўся ў сваё адзенне і спусціўся на падлогу грота. Ён распаліў агонь і набраў ежы з мяшка з правам. Нарэшце, ён сеў на камень перад свежым полімам, паставіўшы побач бурбалку з вадой, прагнаў еў аладку кавалачка салёнага мяса. Зрухнуў цен і прыцягнуў яго ўвагу.

Жоўтыя вочы свяціліся!

«Шып!» Лазар выплюнуў сваю ежу, зваліўся з каменя адскочыў назад, калі ў ценры ўваходу ў грот нібыта лунала пара бліскучых, непрывязаных да яго вачэй.

Падобна падвойным месяцам, што луналі каля падлог пячоры, шары прапальвалі Лазара адлюстраваннем агню.

— Хто там дзе? — выдаў пытанне Лазар, прыціснуўшы вушы шырока расплюшчыўшы зрэнку. Вочы нават не мігнул. Лазар панюхаў паветра, падняўшы вушы, адчуў слабы пах нераўнамернае дыханне жывёлы, якая таксама адчувала пах у паветры.

Потым чорны кабан фыркнуў выйшаў з ценю калі дора. Лазар з палёгкай уздыхнуў. Ён устаў абцёр пыл з халата, хіхкаючы. «Чаму ж,

— Ты сваня! Я бачыў так, як ты, у кнігах! — Спалоханы дзік рэзка кнуўся да ўваходу ў грот, але спыніўся азірнуўся на Лазара.

— Ой, не сыходзь! Я не хачу табе нічога дрэннага. Я зараз сяду. — Лазар зручна сеў на камень моўчкі сеў. Кабан павярнуўся да Лазара зрабіў некалькі невялікіх крокаў, панюхваючы паветра, калі спыніўся.

— Ты галодны, праўда? — спытаў Лазар. Ён узяў кавалачак мяса з-пад наг прадставіў яго ў добрым святле. «Хадзі. Еш». Кабан трымаўся на адлегласці.
 — Бяры. — Лазар кнуў мяса ўсяго за некалькі крокаў ад жывёлы. Яно нервова кдала позірк то на Лазара, то на абрэзкі ежы; нарэшце яно выйшла наперад, панюхала праглынула мяса. Потым яно ўтаропілася на Лазара, нібы чакаючы далейшага.
 — Ты таксама любіш хлеб? А я не люблю яго — ён занадта сухі. — Лазар кнуў вялікі кавалак аладкі. Кабан падхапіў яго выпіў з грота.
 «Стой! Не сыходзь!» — Лазар кнуўся ў пагоню. У вонкавай пячоры ён завярнуў за рог да ўваходу ўбачыў дзюка, як караскаўся па скалыстым хрыбце. Над узгоркам па небе цягнуліся пунсовыя хмары — ранні ўзыход сонца. Лазар рэзка адступіў у цемру. Толькі тады ён зразумеў, наколькі ён сапраўды знясілены. Ён павольна павярнуўся ў гроту.

На працягу наступнага тыдня Лазар працягваў свае ўрокі, набіраючы сілы ў крылах, каб падняцца над падлогай; аднак, паколькі крылы былі ўсё яшчэ занадта слабыя, каб вытрымаць яго вагу, Лазар мог здзяйсняць толькі кароткія пералёты паміж верхавінамі камянёў падлогі пячоры.

З цягам часу Лазар трапіў у той жа распарадак, што і кажаны: спаў днём, каб вывучаць хутэйшую найбольш актыўныя часы. Ночы станавіліся халаднейшымі з паўторнымі замарзамі, калі дроў стала менш, ён пакнуў пячору, каб набраць дроў з-за Маўнцэн-Маўнта. Па меры таго, як дым працягваў падымацца ад вогнішчаў, усё большая колькасць кажаноў пакдала пячору, каб знайсці спакойныя гнязды ў новым месцы. Калі амаль чвэрць з хвілін кля, Лазар пачаў заўважаць голыя плямы на столі, якую яны калісьці пакрывалі. Аднак у апошні час увага Лазара была не толькі прысвечана кажанам, бо пасля ўрокаў, акурат на ўзыходзе сонца, каб абедзець у Маўнцэн-Маўнта. І яны абедалі.

Сцяцілья - Порт Месны

Вытанчана апрануты сцяцільскі хлопчык стаяў каля берага, а зграя чаек налятала на яго ў пошуках кавалачка хлеба. Яго доўгія чорныя валасы ярка адзенне развяваліся на роўным ветры. Ён трымаў апошні кавалачак манны да нябёсаў, заплюшчыўшы вочы на скрыўленым твары. Марская чайка выхапіла яго з пальцаў, ён рэзка апусціў руку, хвілінкаючы. Хлопчык прыкрыў вочы ад пячучага сонца, спляў пальцы на лбе ўтаропіўся ў паўднёва-заходні акіян. З'явіліся дзве кропкі, потым трэцяя.

«Мама! Карабл!», — крыкнуў хлопчык праз плячо, паказваючы ў бок мора. «Чатыры!»

Пяць караблёў! Больш!

«Санта-Годэберта» прывяла сваю цяжкую армаду гандлёвых суднаў у порт Месны.

Значай кармой высокім носам яна пракладала сабе шлях праз хвалі стае мора, перагружанае значным каштоўным рэшткам паўзлога горада. Як карабель-прывід, яе закінула палуба блішчэла ад раўнамерных марскіх пырскаў; усё яшчэ без бачнага экіпажа, як кравіў бы яе курсам. Непадветразям, непадветразям, яна не рылася, не кланялася ў акіяніскіх хвалях. Як бы глыбока яна не сядзела ў вадзе, нават з яе шматтонным грувацкім грузам, толькі жменька блох-кошык пацукоў магло сапраўды прадэманстраваць сур'ёзнасць яе здабычы. Не цяжэйшы за мяшок рысу, нязначны цяжар гэтых насякомых грызуноў аказаўся б'цалкам здольным зламаць спыны мільёнаў; раздушчыць слупы каменныя плыты кожнага еўрапейскага каралеўства; зраўняць з зямлёй абласці ўсяго кантынента.

Натоўп пешаходаў і наваў сабраўся ля докаў, каб стаць сведкам рэдкага для свайго часу вядомага флоту велізарных караблёў, якія, здавалася б, маглі плаваць нават па самых шырокіх падступных акіянах. Сотні нецярплівых хлопчыкаў неахайных сялян выстраляліся ўздоўж докаў. Порт, мкнучыся заняць большую частку рэдкай прасторы ў доку, бліжэйшай да канатных паляў. Яны змагаліся за пасаду наймітаў для разгрузкі грузаў. З такім вялікім флотам яны былі цалкам упэўнены, што тыя, хто будзе абраны для разгрузкі, атрымаюць шчодрую плату ў некалькі дзён. Пачалася праца. Мужчыны бурчалі і штурхаліся адзін аднаго, пакуль хлопчыкі-барцы ўздымалі пыл. Людзі запоўнілі порт, калі натоўп папоўніў вуліцы. Шумны горад спыніўся, спыняючыся, каб назіраць за набліжэннем армады. Усім назіральнікам усё больш вядома, што док не здольныя бяспечна зафіксаваць такую велізарную флатылію. Тым не менш, флот працягваў рухацца наперад, засланяючы гарызонт сваёй усё большай прысутнасцю.

Мажны капітан порта два ягоныя партовыя кавалі стаялі на высокім узвышшы з брусаў, з якога адкрываўся вядома перапоўнены док. Раззлаваны капітан махаў чырвоным сцягам у бок караблёў, што набліжаліся, сганалі зуючы мадчапца трымацца. «Правільна, сэр. Гэта не нашы караблі — магчыма, партугальскія», — сказаў адзін з партовых кавалёў, прыжмурыўшыся ў бок мора.

Другі парцье паляпаў капітана па валасатым плячы. — Яны прыбылі, сэр. Чалавек апусціў сцяг з руніў уніз, каб убачыць шэраг ўзброеных салдат, якія прабываліся скрозь натоўп. Яскравае сонечнае святло хшлемаў рух хвыцягнутага фармавання наперад маглі б нагадваць палаючага агністага чарвяка, які рассякае мора галоў, калі той змецца да прыстані. Ён кінуў зноў звярнуў увагу на непакоены флот, размахваючы сцягам у адчайнай спробе паклікаць — але дарэмна, бо «Санта-Годэберта» прарвала вонкавы перыметр месніскай гавані.

Занепакоенасць капітана была вядома для яго партовых кавалёў, якія таксама стаялі побач.

захапленне флотам, як цяпер насоўваўся на х, быццам плыў моцным моцным адкрытае мора. Як было звычай, прав лам для бяспечнай швартоўк буйных суднаў, так х як Іх ветраз пав нны был быць нацягнуты да рэяў, а вёслы — нацягнутым выкарыстаным падчас плавання па гаван . Аднак тольк палова ветразяў «Санта-Годэберты» ляжала прымацавана да рэяў, астатняя частка заставалася разгорнутай лав ла вецер. Зблытаня вярхоўк галоўнага такелажу зв сал вакол мачты рэя. Тольк тры вёслы слаба круц л ся, таму яны мала што магл зраб ць, каб стрымаць хуткасць судна.

— Яны моцна наступаюць на нас, кап тан! — ускл кнуў адз н з партовых кавалёў. — За м доўгае мора! — Ён паказаў на карабель, як шоў неадкладна за «Санта-Годэбертай» з поўным ветразям , але без вёслаў. — А наступны... ён як бочка, што коц ца па дошцы... яго ветразь шырока раскрыты! Паглядз це на яго, кап тан, ён мчыцца як бочка. Адчынена! Мне патэлефанаваць?

Кап тан прыкрыў рот рукой, размахваючы сцягам крыкнуўшы флоту, як набл жаўся пачаў запаўняць бухту. «Аваст! Збярыце такелажныя ўстаноўк ! Павярн це форшчу на карму! Павярн це...»

Адз н з караблёў раздушыві невял кае рыбалоўнае судна, пацягнуўшы частку яго рэшткаў уласнай сеткай, якая заблыталася на носе. Кап тан ск нуў сцяг загадаў сва м партовым кавалям працягваць заход.

Яны скочыл па яго загаду. Адз н з х павярнуўся, схап ў падвешаны метал чны малаток пазван ў у вял к трубчасты званочак. Друг мужчына крычаў праз аглушальны званок, размахваючы рукамі, загадваючы натоўпу пак нуць прычалы. Натоўп пачаў таптаць сябе ў спешцы, каб уцячы ад краю гаван . Крычачыя салдаты расцягнул ся веерам у адчайнай спробе ўтварыць бар'ер.

Шматл к я поз рк мес нскага натоўпу был ск раваны на «Санта-Годэберту», як праб ваўся скрозь беласнежныя хвал , вывяргаючы з-пад свайго мас ўнага носа раўнамерныя ак янск я пырск — ён быў падобны на шалёную марскую пачвару, якая мкнулася вык нуцца на бераг. Кап тан порта двое яго матросаў скокнул з наз ральнай вежы, кал шэраг дошак паляў прычала выбухнул пад разгромнай вагою перагружаннага карабля. Уся гавань зах сталася ад с лы ўдару. Разбураная вежа абвал лася на натоўп , кал карабель сеў на мель, перак нуўшыся праз шэраг салдат прыц снуўшы х да берагавой л н . Ледзь «Санта-Годэберта» села на салдат, Друг карабель мкл ва ўварваўся ў порт, вузка абм наючы заднюю частку шыгаючы кармой па правым куце, перш чым рэзка павярнуць, ударыўшыся левым бортам аб гавань разбурыўшы вял зную частку драўлянага прычала. Зноў загучаў марск порт, раўнуўшы ад грукату крыкаў ашаломленага насельн цтва. Яшчэ дзесяць цяжк х...

Судны зайшл ў порт, утварыўшы мас ўную сцяну з дрэва, вярвак ветразяў, якая, здавалася, паглынула зал ў; без як х-небудзь прыкмет эк пажа на мачтах, рэях ц палубах, марск порт Мес ны апынуўся ў аблозе армады караблёў-прыв даў, як я ўварвал ся.

І што ж, кал не в давочнае боскае ўмяшанне, зраб ла корпусы двух караблёў цэлым , нават кал вял кая частка партовага дока ляжала разбурана, прыц снутая да берагавой л н кучай асколкаў. Непадалёк ад х у бухту ўпаўзл яшчэ дзесяць караблёў, у рэшце рэшт запавол ўшы ход. Насупраць натоўпу няпрошаных суднаў адкрыта шыггал людз , як шалёныя насякомыя; гавань ператварылася ў хаос. Кал нос «Санта-Годэберты» апынуўся побач з сушай, кап тан порта яго ахова пералезл на пярэднюю палубу.

З трюма выпаўз мужчына без кашул , змочаны ў поту, хворы. Ён прых л ўся да бл жэйшай сцяны сасл знуў на палубу. Ён сх л ўся, к ваючы галавой, як п'яны. матрос. Западз ны яго вачэй был цёмныя здавал ся паб тым , як кончык пальцаў . Партовая варта атачыла яго, а ншыя к нул ся ў трюм карабля .

Кап тан порта паказаў вышэй за галаву. «Адпусц це ветраз ! Карабель застаецца!» Некальк партовых кавалёў узлезл на такелаж. Ён падышоў да потнага чалавека закрычаў: «Дзе кап тан гэтага судна?» Ён павярнуўся да ўваходу ў трюм закрычаў: «Уся каманда на палубу! Выкл кайце х!» Ён зноў павярнуўся да бруднага чалавека. «Хто камандуе гэтым флотам?»

Чалавек адказаў, быццам трызн ў адл хаманк : «Няма кап тана — няма флоту — тольк ак ян. Ак ян заб рае мёртвых — ус х мёртвых».

Партовы каваль прашаптаў кап тану на вуха: «Ён, без сумневу, п'яны».

Кап тан порта працягнуў распытваць: «Як называецца гэты карабель? Гэты флот плыве ў Геную, так?» Ён агледзеў кучу грузу. Ён з рнуў на палубы ншых суднаў. «Вашы карабл загрузаныя да непатрэбнасц . Як вы трымал х на плаву, аднаму Богу вядома. Адкуль у вас увесь гэты груз?»

Чалавек здолеў адказаць: «Карабель — Санта-Годэберта — з Кафы ў Геную».

Кап тан загадаў двум сва м людзям: «Пастаўце яго на ног . Дайце яму трох паветра». Ён звярнуўся да ншага, як стаяў побач: «Прыняс це вядро вады. Працверазейце яго». Кап тан пакруц ў галавой прамармытаў: «Кафа... з гэтым грузам?» Ён агледзеў звязаныя тавары, як я пакрывал амаль кожную частку палубы, заўважыў чорнага пацука, як шыгаў пам ж бочкам . Ён скрыжаваў рук . «Н ў тысячу гадоў».

«Кап тан!» — пачуўся голас з трюма карабля . — «Тут усяго пяць чалавек , трюм жудасна перапоўнены». Кап тан порта ўтароп ўся на трюм.

уваход, кал чалавек выйшаў выцер пот з лба. Ён працягнуў: «Кап тан, гэтыя людз хворыя — вельм хворыя. Нам давядзецца х несц ». Двое вартаўн коў падсунул рук бруднаму мараку пастав л яго на ног . «Аррр!» — закрычаў мужчына безвольна звал ўся. Спалоханыя ахоўн к к нул яго на палубу, непрытомны мужчына ляжаў раск нуўшыся, закрыўшы галаву рукамі, а з-пад пах тырчал чорныя апухлыя масы, падобныя на гн лыя яблык . Разарваныя ўздуцц выцякалі, сумесь гною чорнай крыв сабралася на палубе . Ахоўн к выцерл рук аб штан ны. Ад х к пеў прагорклы спячы матрос. Кап тан зац снуў нос рот рукой адступ ў. «У мя Бога !»

Потым ён павярнуўся закрычаў: «Пак ньце карабель! Н чога не чапайце! На борце пошасць!» Ахова к нулася да носа карабля, а партовыя кавал пабегл па такелажах, некаторыя з х скокнул галавой у ваду.

За каротк прамежак часу ўсе дванаццаць караблёў был прышвартаваны ў левым борце пад аховай сотняў узброеных салдат, як м быў загаданы спыняць, нават смяротнай с лай, любога, хто паспрабуе падняцца на борт караблёў або пак нуць х. І ўсяго за дзень чутк пра заражаныя карабл распаўсюдз л ся па ўсёй Мес не.

На друг дзень эк пажы флоту папрас л лекараў падняцца на борт даглядаць за хворым . Гарадск я чыноўн к пагадз л ся тольк пры ўмове, што пасля таго, як лекар падымецца на борт судна, ён пав нен застацца на м. Н хто з гарадск х лекараў не пагадз ўся. Партовыя чыноўн к дастаўлял ежу ваду вёдрам на вяроўках. Пасля таго, як вёдры апаражнял ся, яны заставал ся на суднах. Так м чынам был прыняты ўсе меры засцярог для каранц ну караблёў.

На трэц дзень над прыстанню лунаў смурод смерц , як марск вецер прынос ў углыб кра ны. Па папярэджаннях лекараў вартавым было загадана адступ ць, баючыся, што вецер разнясе карабельную заразу. Кал вартавыя адышл далей ад караблёў, над прыстанняй ц ха апусц ўся змярканне, пацук , падганяемыя смагай, набрал ся смеласц , каб поўзаць па карабельных тросах, па канатах на прычал, тольк каб потым к нуцца прэч далучыцца да сва х прыбярэжных стрыечных братоў-пацукоў.

На шосты дзень захварэла шмат вартавых. У порце сабраўся раз'юшаны натоўп, гарадск я чыноўн к не мел ншага выйсця, як загадаць дванаццац караблям пак нуць порт разам з грузам, каб яны не был падпалены. Бачачы хутк прыбытак свабодны праход у ншыя еўрапейск я парты, размешчаныя там марак з Гену , Марселя, Корс к Сардз н дамов л ся падзял ць дол каштоўнага грузу флоту па чарзе на абслугоўванне караблёў, як я выходз л з порта адпраўлял ся ў розныя прыбярэжныя гарады.

А на сёмы дзень гавань вык нула карабл ў мора. Чорны адразу ж Флот Смерц быў распушчаны, большасць яго караблёў адправ л ся ў ншыя парты, акрамя Гену . Іх кал сыц перапоўненыя палубы апусцел — пажыры эк паж адз н за адным ск дал за борт заражаных чумой, пакуль н хто не перажыў падарожжа.

Непрыкметная на першы погляд, Мес на ўжо была асуджаная на практыку, бо, хоць яе порт быў ачышчаны ад генуэзск х суднаў, чума Брамнага каменя працягвала хавацца ў цен пад яе докам . На сп нах заражаных прычалавых пацукоў сядзел гэтак жа заражаныя блох , цяжарныя хваробай. Іх страўн к был бясконца малым ўлонням пекла — у поўным родзе — гатовым выпусц ць свае д'ябальск я выдумк . І зло д'ябла разв валася. За некальк тыдняў злая мац Лазара ператварыла ўсю населеную Мес ну ў пладав ты сад чорных яблыкаў — спелых ад смерц пухлых для... яе выскубванне.

Так м чынам, Вял кая Пошасць узялася з докаў распаўсюдз лася ўглыб кра ны, пак нуўшы пасля сябе тольк разбураны абалонку горада. Пошасць ператварылася ў сапраўдную лясную пажарную палачку, кал надышоў апошн час Еўропы .

Маўнц н Рот

Больш за тры тыдн прайшло з таго часу, як Лазар упершыню прыбыў у Маўнт-Маўнт. За гэты час яго цела зацвярдзела, набыла мускул стую форму, а вага, якую ён з таго часу страц ў у руках нагах, перак нулася тольк на яго цяпер больш цяжк я, мускул стыя крылы. Каротк я палёты пам ж каменнай падлогай ператварыл ся ў больш доўг я палёты на вял к х вышынях. Ён больш не ўзб раўся на сцяну да каменнага выступу каля даху; замест гэтага ён ляцеў прама да яго. Ён зб раў дровы не абыходзячы за межам Маўнт-Маўнт, а пралятаючы над яго вяршыняй назад. Тым не менш, нават з гэтым новым здольнасцям , ён быў не ў стане здзейсн ць падарожжа ў тальянск манастыр. Нават каротк я палёты, як я патрабавал як х-небудзь намаганняў, так я як збор дроў, перашкаджал яму дыхаць. І ён ведаў, што для таго, каб перасекчы Леанск зал ў да вострава Корс ка або з вострава на мацерыковую частку Італ , яму трэба было даказаць, што ён здольны заставацца ў паветры хаця б паўночы.

З поўначы няўх льна дзьмуў люты холад. Дал на камянёў была пакрыта тонк м пластом лёду, як пак нуў пасля м нулай ночы мокрага дажджу. Унутры грота ляжаў Лазар. спаў, скурчыўшыся калачыкам каля пам раючага вогн шча, яго раўнамернае дыханне ўтварала туман у халодным паветры. Уверсе палова стол ляжала голая, а кажаны тул л ся да больш высокага задняга даху пячора.

Лазар застогнаў мацней скруц ўся ў клубок. Ён усё яшчэ спаў, наострыўшы вушы, пачаў шукаць у пячоры новы гук, як б аддаваўся рэхам у яе сценах. Ён расплюшчыў вочы; яго вял к я зрэнк сц снул ся да чорных кропак на с н м фоне.

— Св ння? — крыкнуў ён, зручна ўладкоўваючыся. Ён пазяхнуў, выскал ўшы клы. пацёр твар. «Гэта ты?» — адказаў фырк. «Не зараз, св ння. Я зняс лены». Лазар шмыгнуў вачм ў цемру ўбачыў, што дз к рыецца ў яго мяшку з харчам . «Св ння! Не!» Лазар ускочыў на ног к нуўся да дз ка. «Вон адтуль!» Жывёла выцягнула галаву з мяшка, трымаючы ў зубах пухлы гарбуз. Яна зав шчала выбегла з пячоры з кавалкам ежы.

— Не пак дай гэтага, — прамармытаў Лазар, шалёна пераб раючы змесц ва мяшка . Ён дастаў флакон з крывёю агледзеў яго. Акрамя тонкай раскол ны, што праходз ла ўздоўж яго боку, пасудз на заставалася цэлай непашкоджанай. З палёгкай яго асян ла яшчэ адна думка, ён перагарнуў мяшок выяв ў, што дз к абабраў яго да драбк ежы.

«Св ння!» — закрычаў ён. Лазар дастаў з мяшка невял кую скураную сумку паклаў туды флягу ншыя рэчы, як я л чыў дастаткова важным , каб трымаць побач з сабой. Потым ён к нуўся назад да пам раючага агню з м. «Чаму?» Ён пастав ў кашалёк побач з сабой падк нуў у агонь свежыя дровы. «Я ж падзял ўся з табой сваёй ежай!» Ён к нуў яшчэ дроў на палаючыя вуголл закрычаў у бок уваходу ў грот — яго голас данос ўся да... праз западз ну, як звон скрозь туман : «Не крадз !» Некальк кажаноў узляцел , кружачы над пячорай, кал тлеючыя дровы ўспыхнул полымем. Лазар глядзеў праз агонь.

Прайшоў яшчэ адз н тыдзень, свежы снег пакрыў Горны Пат. За гэты час Лазар разрэзаў сп ну свайго адзення так, што яго крылы зв сал з яго. Ён таксама вярнуўся да маск . Гэтыя змены был неабходныя, кал ён хацеў абляцець грэбень Горнага Патля на вял кую адлегласць, не замерзнуўшы. І з м яму ўдалося пратрымацца ў паветры амаль тры гадз ны. Аднак нават трох гадз н было недастаткова, каб перасекчы мора. З ма хутка набл жалася, ён застаўся без ежы, таму Лазар нарэшце знепрытомнеў ад голаду, стомленасц моцнага холаду. Кульм нацыя гэтых невыносных умоў прымус ла яго вярнуцца ў грот — перагледзець сваё абяцанне.

Ран ца настала, а мора зорак патанула — пам рала ў пунсовым небе. У гроце млявы Лазар зноў распал ў агонь паклаў галаву. Ён з рнуў на амаль пустую столь — засталася тольк чвэрць кажаноў. І ляжаў ён там, разважаючы, ц не ляцець яму назад у абацтва; крадучыся ўначы вяртаючыся ў пячору, папаўняючы запасы кухонных прыпасаў.

Ён удыхнуў паветра, адчуваючы знаёмы пах. У жываце ўсё сц снулася.
 Лазар ускакаў па падлозе, падняў цяжкі валун, расправіў крылы ўзляцеў у паветра.
 Ён закружыў у гроце, не адводзячы позірку ад уваходу ў калідор.
 Не заўважаючы Лазара, кабан увайшоў унутр, цяжка рухаючыся да пустога
 мяшка Лазара з харчам. Затым жывёла прасунула галаву ў адтуліну.
 Лазар кнуўся з каменем ўдарыў яго галавой. Дзюка завашчаў, а з столу высыпалі
 кажаны.

Кабан пахнуўся з грота. Зняслены голадам, ён падняў камень кнуўся ў пагоню.
 Разам яны выбеглі з пячоры перасеклі далю камянёў. Лазар нагнаў вшчачую
 свінню, калі яны абодва пераадолевалі грэбень хрыбта, спускаючыся па яго ўсходнім
 схілу. Згубіўшы арыентацыю, кабан спыніўся павярнуўся да яго, б'ючы клямамі.
 У гэты момант камень Лазара знайшоў свой след — кабана больш не было.

Задыханы зняслены, Лазар схапіў свінню за задняе капыто пацягнуў яе ўверх па
 грэбень, да пячоры. Толькі калі ён наблізіўся да яе вяршыні, ён зразумеў
 сваё становішча. Ён падняў твар, прыжмурыўшыся на пякучы чырвоны світанак,
 цяпер цалкам усвядоміў, што стаць за межамі пячоры, калі ўзыходзіць сонца. У
 шаленстве ён перацягнуў дзюка праз грэбень назад па яе зацэненым схілу. Рывок
 за рыўком Лазар цягнуў свінню па сухім рэчышчы ракі, пракладаючы сцежку праз
 снег да пячоры. Снег насыпаў на свінню раставаў у поўсцяжышчэ цёплай жывёлы.
 Імгненні пралятаў над яго, як чарада пчол. Сонца падымалася яшчэ вышэй,
 зоркі цяпер танулі ў яго агні. Сонечны апёк пранізваў яго адкрытую скуру,
 але з усміскам Лазар працягваў рухацца наперад — крок за крокам, метр за метр,
 гнаючы боль.

Нарэшце ён дабраўся да уваходу ў пячору зацягнуў дзюка ў яе цёмныя глыбы.
 Першыя прамяні пякучага сонца заззялі над гарызонтам. Лазар адчайна змагаўся
 цягнучы зацягваючы мокрую цяжкую жывёлну яшчэ глыбей у цемру. Свіны зад
 Нага зачэплася за раскол над падлозе пячоры, Лазар выцягнуў яе. Ён устаў
 падрыхтаваўся да чарговага рыўка, калі тонкі чырвоны прамень святла — нітка
 нешырэішая за павуцінне — прабіўся праз далёкую расколну на вяршыні
 далёкага ўсходняга хрыбта. Палоска пунсовага святла пранізвавала далю камянёў, увайшла ў вусце
 пячоры адхілялася ад мокрага задняга капыта дзюка. Затым прамень
 змяніў курс, падняўся ўверх ад дзюкавай нагі, нарэшце, трапіў Лазару проста ў вока.

Хлопчык выпусціў дзюка цалкам кнуўся ў цені. Ён корчыўся

к дал ся па падлозе пячоры, быццам спрабуючы ўцячы ад хмары раз'юшаных вос. «Ох Божа! Ах! Ах!

Серны дым шэры попел вырывал ся з кожнай частк яго цела, пыльны жоўты смугасты туман цяжка рассыпаўся па падлозе пячоры. Сляпо караскаючыся размахваючы рукамі, ён устаў на ног пайшоў глыбей у пячору, гэтак жа, як з яе выпаўзла дэзарыентаваная свення. Жаўтаваты попел цягнуўся за Лазарам, кал ён кнуўся праз праход кнуўся ў самую цёмную глыбін грата.

«ГОСПАДЗЕ! ШЫП!» Ён рассыпаўся пакацўся па сваім мправававым мяшку з праваў янтам. «ВІСК!» — спалоханыя кажаны вырваліся са столі закружыліся над ім. Цяпер яны коціліся драпалі падлогу пячоры, нацягвалі на яго мяшок, хапаліся за ўсё на свеце — нішто, што ён мог сабраць, зрушыць цэрабрыцу, не магло адмянуць тое, што было зроблена. Ніяк кашалёк, малтва цябяцанне не магло адмянуць разгортванне няўхільны ход падзей для гратэскага чалавека, калі сыць апёклага сонцам. Дымячая постаць нацягнула на сябе мяшок з праваў янтам, потым села прама, абапярэчы на адну руку. Яе выючы твар, павернуты да столі, дрыжучы ад усё больш цвёрдага ломкага твару, яна выдала апошні перадсмяротны стогн: «БАЦЬКА!» Колер знік, пакнуўшы зацвярдзелую паверхню, шэрую, як граніт. У расейваючайся мгле засталася падрабязная статуя мёртвага Лазара — нават яго косці ператварыліся ў камень. Статуя перакуллася ўпала, адна скамянелая рука ўзляцела ўнеба, пальцы былі расстаўлены, быццам яна цягнулася да Айца, да якога заклікала. І калі апошнія рэшткі калі пылі жаўтлявы пясочаселі, грот вярнуўся да свайго пераважна незаплямленага, падобнага на крыпту стану, за выключэннем рэдкіх трапятання выбітага кажана, ляннаго полымя жывога патрэскавання вогнішча гранітнага каменя, апранутага ў пыльную пасыпаную попелам мантыю збраяноса.

[Канец раздзела 10]

Гэты л таратурны твор быў створаны выключна ў прысвячэнн

Эдгар Алан По (1809—1849)

— Няхай яго спадчына живе ў кожным з нас —

~[GothicNovel.Org](https://www.gothicnovel.org)~